

Litteratur, språk, läsande och bibliotek

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 28 motionsyrkanden om litteratur, språk, läsande och bibliotek från den allmänna motionstiden 2011.

Förslag om läsfrämjande insatser avstyrks med hänvisning till att en utredning med uppdrag att bl.a. analysera och lämna förslag till hur litteraturens ställning kan stärkas i skolan och bland lässvaga grupper ska lämna sina förslag senast den 1 september 2012 (Litteraturutredningen). Även förslag om litteraturstöd avstyrks med hänvisning till Litteraturutredningen.

Förslag om bibliotekens uppdrag, en nationell biblioteksplan och nationella kvalitetskriterier för biblioteken avstyrks liksom förslag som syftar till att tillgången till bibliotek ska öka. Bibliotekslagen anger att varje kommun ska ha folkbibliotek, medan kommunerna själva avgör omfattningen av biblioteksservicen och hur verksamheten ska organiseras. Förslag till en ny bibliotekslag har nyligen skickats ut på remiss.

Yrkanden om digitala bibliotek och folkbibliotekens nättjänster avstyrks liksom förslag om ett nationellt lånekortssystem. Dessa frågor bör i första hand lösas inom ramen för den kommunala kompetensen.

Även motionsförslag om att punktskriften ska få officiell status som läs- och skriftspråk avstyrks. Genom att inrätta en punktskriftsnämnd inom Talboks- och punktskriftsbiblioteket har staten tagit ett ansvar för att punktskriften främjas och utvecklas.

I betänkandet finns tolv reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Läsfrämjande insatser	6
Litteraturstöd	10
Bibliotekens uppdrag	12
Tillgång till bibliotek	15
Personalen på biblioteken	16
Nationellt lånekortssystem	17
Digitala bibliotek	17
Språkfrågor	21
Punktskriftens ställning	23
Reservationer	25
1. Läsfrämjande insatser, punkt 1 (S, MP, V)	25
2. Litteraturstöd, punkt 2 (V)	26
3. Bibliotekens uppdrag, punkt 3 (S)	26
4. Bibliotekens uppdrag, punkt 3 (MP)	27
5. Bibliotekens uppdrag, punkt 3 (V)	28
6. Tillgång till bibliotek, punkt 4 (S)	30
7. Tillgång till bibliotek, punkt 4 (MP)	30
8. Personalen på biblioteken, punkt 5 (MP)	31
9. Nationellt lånekortssystem, punkt 6 (SD)	32
10. Digitala bibliotek, punkt 7 (MP, V)	33
11. Språkfrågor, punkt 8 (SD)	34
12. Punktskriftens ställning, punkt 9 (SD)	35
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	36
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	36

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Läsfrämjande insatser

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Kr252 av Hans Olsson (S) yrkandena 3 och 5,

2011/12:Kr258 av Louise Malmström och Helén Pettersson i Umeå (båda S),

2011/12:Kr297 av Berit Högman m.fl. (S) yrkande 13 och

2011/12:Kr329 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 7.

Reservation 1 (S, MP, V)

2. Litteraturstöd

Riksdagen avslår motion

2011/12:Kr307 av Bengt Berg m.fl. (V) yrkande 17.

Reservation 2 (V)

3. Bibliotekens uppdrag

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Kr252 av Hans Olsson (S) yrkande 1,

2011/12:Kr307 av Bengt Berg m.fl. (V) yrkande 12 och

2011/12:Kr329 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkandena 1, 2 och 6.

Reservation 3 (S)

Reservation 4 (MP)

Reservation 5 (V)

4. Tillgång till bibliotek

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Kr252 av Hans Olsson (S) yrkande 7,

2011/12:Kr329 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 4 och

2011/12:MJ469 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 10.

Reservation 6 (S)

Reservation 7 (MP)

5. Personalen på biblioteken

Riksdagen avslår motion

2011/12:Kr329 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkandena 3 och 15.

Reservation 8 (MP)

6. Nationellt lånekortssystem

Riksdagen avslår motion

2011/12:Kr319 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkande 11.

Reservation 9 (SD)

7. Digitala bibliotek

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Kr252 av Hans Olsson (S) yrkande 2,

2011/12:Kr307 av Bengt Berg m.fl. (V) yrkande 7 och

2011/12:Kr329 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkandena 10, 13 och 14.

Reservation 10 (MP, V)

8. Språkfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Kr272 av Nina Lundström (FP),

2011/12:Kr322 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD)
yrkandena 1 och 2 samt

2011/12:Kr325 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD).

Reservation 11 (SD)

9. Punktskriftens ställning

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Kr271 av Carin Runeson och Peter Hultqvist (båda S) och

2011/12:Kr317 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD).

Reservation 12 (SD)

Stockholm den 24 maj 2012

På kulturutskottets vägnar

Gunilla Carlsson i Hisings Backa

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Christer Nylander (FP), Cecilia Magnusson (M), Peter Johnsson (S), Göran Montan (M), Kerstin Engle (S), Gustaf Hoffstedt (M), Christina Zedell (S), Per Lodenius (C), Isak From (S), Tina Ehn (MP), Lars-Axel Nordell (KD), Mattias Karlsson (SD), Amir Adan (M), Agneta Gille (S), Ellen Juntti (M) och Bengt Berg (V).

Redogörelse för ärendet

Litteraturutredningen

Regeringen beslutade i mars 2011 att tillsätta en kommitté, den s.k. *Litteraturutredningen*, som ska analysera litteraturens ställning i dag och identifiera utvecklingstendenser som förväntas kunna påverka litteraturområdet framöver (dir. 2011:24). Kommittén ska analysera litteraturens ställning i skolan, läsförmedlande insatser, de litterära upphovsmännens villkor, bokmarknaden, tidskriftsmarknaden och det internationella utbytet på litteraturområdet. Kommittén ska vidare lämna förslag på hur litteraturens ställning kan stärkas och bl.a. bedöma och föreslå vilka statliga insatser som bör göras för att man ska kunna möta de utmaningar som teknikutvecklingen för med sig. En målsättning med förslagen ska vara att de leder till ett ökat läsande och ett rikt utbud av kvalitetslitteratur. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2012.

Förslag till ny bibliotekslag

Regeringskansliet (Kulturdepartementet) skickade nyligen ut ett förslag till en ny bibliotekslag på remiss (Ds 2012:13). Remisstiden går ut den 15 september 2012. Regeringen avser att lämna förslag till riksdagen om en ny bibliotekslag under våren 2013.

Förslaget syftar främst till att möta de omvärldsförändringar som har skett sedan den nuvarande bibliotekslagens (1996:1596) tillkomst och behovet av att lagens tillämpning följs upp. Genom förslaget förstärks viktiga principer som att utlåningen av litteratur ska vara avgiftsfri och att alla ska ha tillgång till biblioteksservice.

Den nya lagen föreslås vara teknikneutral och särskilt ange att folkbiblioteken ska främja användningen av informationsteknik för kunskapsinhämtning och lärande. Ett kvalitetskrav föreslås genom en bestämmelse om att folkbibliotekens utbud och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. Särskilt prioriterade grupper, bl.a. barn och ungdomar, lyfts fram i förslaget.

I förslaget fastställs vidare en tydligare ansvarsfördelning mellan olika bibliotekshuvudmän. En förutsättning för förslagen är att folkbibliotekens verksamhet även fortsättningsvis ska vara ett kommunalt ansvar. Det innebär att bibliotekslagen inte ska föreskriva under vilka former kommuner ska erbjuda sin biblioteksservice och landsting ska bedriva sin biblioteksverksamhet.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Utskottets överväganden

Läsfrämjande insatser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som syftar till läsfrämjande insatser. Den s.k. Litteraturutredningen ska bl.a. analysera hur litteraturens ställning kan stärkas samt bedöma vilka särskilda insatser som behövs för läsfrämjandet. En målsättning med förslagen ska vara att de leder till ett ökat läsande och ett rikt utbud av kvalitetslitteratur. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2012.

Jämför reservation 1 (S, MP, V).

Motionerna

Hans Olsson (S) begär i *motion Kr252* fortsatta insatser för att stärka läsandet (yrkande 3). I samma motion begärs att en politik utformas för nationell bokförsörjning för maximalt läsande i befolkningen (yrkande 5).

I *motion Kr258* av Louise Malmström och Helén Pettersson i Umeå (båda S) beklagar motionärerna att statsbidraget till En bok för alla för utgivning av billiga pocketböcker har dragits in. Motionärerna anför att satsningen på En bok för alla var en folkbildande satsning för stora grupper som annars inte skulle ta del av detta och understryker att det är angeläget att se över hur detta behov av läsfrämjande åtgärder kan tillgodoses för att öka barns och vuxnas läsande.

Berit Högman m.fl. (S) begär i *motion Kr297* att regeringen ger Kulturrådet uppdraget att inom det stöd Kulturrådet disponerar prioritera läsfrämjande insatser med dokumenterat goda resultat och att i övrigt noga följa utvecklingen (yrkande 13). I motionen framförs att litteraturen och läsandet är en bildningsväg att särskilt värna om och att det är oroväckande att läsandet och bibliotekslånen minskar. Det är därför, enligt motionärerna, viktigt att prioritera läsfrämjande insatser, särskilt för läsovana grupper.

I *motion Kr329* av Tina Ehn m.fl. (MP) anföras att det framstår som allt mer angeläget att främja läsning hos såväl barn som vuxna. Som ett led i att öka förståelsen för språket och möjligheten att aktivt forma sitt språk bör de läsfrämjande insatser som Kulturrådet i dag står för förstärkas. Motionärerna begär därför att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om ett utökad uppdrag för region- och länsbiblioteken som litterära centrum (yrkande 7). Detta bör, menar motionärerna, framgå av en reviderad bibliotekslag.

Bakgrund

Några enskildheter i de aktuella motionerna kommenteras i det följande, nämligen En bok för alla och länsbibliotek som litterära centrum. Vidare tas Statens kulturråds bidragsformer upp.

En bok för alla startades 1976 för att med statligt stöd ge ut kvalitetslitteratur till lågt pris. Förlaget var de första åren en del av Stiftelsen Litteraturfrämjandet men omvandlades 1992 till ett aktiebolag med ABF, Studieförbundet Vuxenskolan, Föreningen Ordfront och Föreningen En bok för allas vänner som lika stora delägare. Statsbidraget fördelades i enlighet med ett avtal mellan staten och En bok för alla AB. Detta avtal samt statsstödet till verksamheten upphörde vid utgången av 2007.

En bok för alla ägs numera av Alfabet Media AB, Föreningen En bok för allas vänner och Ordfronts förlag. I förlagets styrelse finns också ABF och Studieförbundet Vuxenskolan representerade.

En bok för allas böcker säljs i bokhandeln och genom en egen ombudsverksamhet. Bilderböckerna för små barn säljs också genom ett prenumerationssystem. En bok för alla driver även läsfrämjande verksamhet i samarbete med folkbildningen och fackliga organisationer och med skolor och bibliotek.

Av bibliotekslagen (1996:1596) framgår det att folkbiblioteken ska verka för att främja intresset för läsning (2 §) och att de ska stimulera till läsning (9 §). Länsbiblioteken ska stödja folkbiblioteken i denna uppgift. Statens kulturråd har tillsammans med föreningen Sveriges Länsbibliotekari-er träffat en överenskommelse om gemensamma utvecklingsområden för Kulturrådets och läns- och regionbibliotekens samverkan när det gäller att främja läsandet.

För att stödja läsandet, intresset för litteratur och tillgången till litteratur finns flera bidragsformer som fördelas av Statens kulturråd, nämligen bidrag för läsfrämjande insatser, litteraturstöd, distributionsstöd till landets kommuner för litteraturstödda titlar och inköpsstöd till folk- och skolbiblioteken. Bidrag lämnas inom ramen för anslag 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter*, utgiftsområde 17, i enlighet med förordningen (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser.

Kulturrådet fördelar årligen ca 90 miljoner kronor till litteraturområdet. Bland annat fördelas ca 25 miljoner kronor i inköpsstöd, dvs. inköp av litteratur till folk- och skolbiblioteken för att främja barns och ungas läsande.

Vidare kommer Statens kulturråd under 2012 att lämna bidrag till läsfrämjande insatser på totalt ca 12 miljoner kronor. Bidraget kan sökas av kommuner och organisationer. Syftet är att utveckla nya metoder för att stimulera barn och unga att läsa.

Kulturrådet fördelar även ett stöd för en klassikerserie för grund- och gymnasieskolan: Alla tiders klassiker. Bidraget fördelas till bokförlag för att de ska ge ut vissa titlar med klassikerstatus. Skolorna har möjlighet att köpa klassuppsättningar till subventionerat pris.

Inom ramen för det aktuella anslaget anvisas även medel till ett litteraturpris till Astrid Lindgrens minne. Syftet med priset är att stärka och öka intresset för barn- och ungdomslitteratur i världen. Bland annat kan läsförjande arbete belönas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att en av de viktigaste prioriteringarna på kulturområdet syftar till att öka läsandet i Sverige. Även om läsförmågan internationellt sett ligger på en hög nivå i Sverige finns det skillnader i läsvanor och läsförmåga hos olika grupper av befolkningen. Utskottet konstaterar att undersökningar visar att det finns tendenser till en negativ utveckling under de senaste åren vad gäller läsförståelse, läsning och intresse för litteratur bland barn och unga. Enligt den senaste mätningen 2009 i OECD:s internationella kunskapsmätningar (PISA), som genomförs vart tredje år, uppgick andelen svenska 15-åringar med svag läsförmåga till drygt 17 procent, vilket var en försämring jämfört med tidigare mätningar. För de 18 EU-länder där det finns motsvarande statistik uppgick den genomsnittliga andelen till 20 procent. Såväl i Sverige som i de flesta andra EU-länder är andelen svaga läsare betydligt större bland pojkar än bland flickor.

I syfte att öka läsandet förstärktes Kulturrådets bidragsformer för läsförjande insatser under föregående mandatperiod, och satsningar gjordes inom skolan för att förbättra elevernas förmåga att läsa, skriva och förstå den lästa texten.

Utskottet vill i detta sammanhang också understryka betydelsen av skolbibliotek när det gäller läsförståelse, läsning och intresse för litteratur bland barn och unga. I skollagen (2010:800) föreskrivs att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek (2 kap. 36 §). Lagen trädde i kraft den 1 juli 2011.

Utskottet vill också peka på att det i det förslag till ny bibliotekslag som nu är ute på remiss (Ds 2012:13) föreslås att bibliotekens huvudupdrag att främja läsning och tillgång till litteratur särskilt ska lyftas fram.

Som ovan framgått beslutade regeringen i mars 2011 att tillsätta en kommitté, den s.k. Litteraturutredningen, som ska analysera litteraturens ställning i dag och identifiera utvecklingstendenser som förväntas kunna påverka litteraturområdet framöver (dir. 2011:24).

Litteraturutredningen har i uppdrag att bl.a. analysera läsförjande insatser. I uppdraget ingår att utifrån tillgänglig statistik analysera hur läsandet och intresset för läsning har utvecklats i olika befolkningsgrupper över tid. Kommittén ska även belysa om den befintliga statistiken bygger på lämpliga variabler för att beskriva läsvanor i ett föränderligt medielandskap.

Kommittén ska vidare analysera och föreslå hur litteraturens ställning kan stärkas i förskolan, förskoleklassen, grundskolan och gymnasieskolan. Som en del av analysen ska kommittén bl.a. bedöma om det behövs sär-

skilda insatser för fortbildning och för att utveckla lärande exempel på textval och boksamtal, dvs. mer systematiska samtal om litteratur. Kommittén ska redovisa hur de föreslagna insatserna kan varieras och anpassas efter behov i olika åldersgrupper samt analysera och föreslå åtgärder som kan öka intresset för litteratur hos särskilt lässvaga grupper.

Kommittén ska också analysera det allmänna biblioteksväsendets roll för att främja läsning och för spridning av kvalitetslitteratur i ett föränderligt medielandskap. Kommittén ska pröva om utvecklingen motiverar förändringar i de statliga stöden till bibliotekssektorn, t.ex. vad gäller medieförsörjning. Kommittén ska även kartlägga och redovisa hur samverkan mellan skol- och folkbiblioteken och pedagogerna kan stärkas när det gäller att använda litteratur i undervisningen samt pröva om det finns behov av att stärka skolbibliotekets ställning och föreslå relevanta insatser.

Slutligen ska kommittén föreslå hur olika läsfrämjande insatser utanför skolväsendet, bl.a. de som genomförs med stöd av Statens kulturråd, ska få större genomslag och komma hela landet till del. Kommittén ska särskilt uppmärksamma insatser som tar till vara de litterära upphovsmännens kunskap och engagemang i arbetet för att öka intresset för läsning, eget skrivande och litteratur samt lämna förslag på hur ett sådant arbete kan vidareutvecklas. Kommittén ska slutredovisa sitt uppdrag senast den 1 september 2012.

Regeringen beslutade den 22 december 2011, med utgångspunkt i ett förslag från den pågående Litteraturutredningen, om tre nya stöd som syftar till att stärka litteraturens ställning, öka läsandet och lyfta fram kvalitetslitteratur. De nya formerna för stöd till området ska möjliggöra försöksverksamhet och nya idéer. Tre områden är utpekade: försöksverksamhet som syftar till att finna nya former för samarbete mellan folkbibliotek och studieförbund om läsfrämjande åtgärder, stöd till den fysiska bokhandeln för litterära evenemang samt stöd för elektronisk utgivning av titlar ur förlagens befintliga katalog av tryckta utgåvor. En miljon till vardera området ska fördelas 2012.

Litteraturutredningen betonar i sitt förslag om fördelning av bidrag 2012 att både folkbiblioteken och studieförbunden spelar en stor roll för det läsfrämjande arbetet och att de har ett gemensamt intresse av att främja bildning och läsande hos befolkningen. Litteraturutredningen efterlyser ett mer strukturerat samarbete om läsfrämjande åtgärder där studieförbundens och folkbibliotekens olika kompetensområden kan komplettera varandra. Länsbiblioteken, som tillsammans med Kulturrådet har utformat en strategi för läsfrämjandet och som har erfarenhet av att driva läsfrämjandeprojekt, bör ta en aktiv del i utvecklingsarbetet.

Utskottet konstaterar att en stor del av kommitténs uppdrag inriktas på läsfrämjande insatser och att det därmed ligger väl i linje med syftet med samtliga här aktuella yrkanden. Enligt utskottets uppfattning bör resultatet av kommitténs arbete inte föregripas.

Därmed avstyrks motionerna Kr252 (S) yrkandena 3 och 5, Kr258 (S), Kr297 (S) yrkande 13 och Kr329 (MP) yrkande 7.

Litteraturstöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om litteraturstöd.

Den av regeringen tillsatta Litteraturutredningen ska bl.a. analysera hur den svenska bokmarknaden har utvecklats över tid när det gäller mångfalden i utgivningen. Kommittén ska också analysera hur fördelningen av det statliga stödet till utgivning och spridning av litteratur har utvecklats över tid, t.ex. vad gäller antalet litteraturstödda titlar, genrer och utgivande förlag, och utifrån analysen bedöma om det statliga stödet på ett effektivt sätt bidrar till en utgivning som präglas av mångfald, kvalitet och fördjupning. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2012.

Jämför reservation 2 (V).

Motionen

Bengt Berg m.fl. (V) föreslår i *motion Kr307* att Litteraturutredningen ges i uppdrag att kartlägga dagens förlags- och distributionskoncentration och ta fram förslag som motverkar dessa (yrkande 17). I motionen anförs att litteraturstödet som tillfaller nya böcker spelar en stor roll för den litterära mångfalden. Inte minst gäller detta för icke-kommersiella genrer som poesi, noveller, översatt skönlitteratur, konstböcker etc. Samhället måste, enligt motionärerna, ta sitt ansvar för och ge stöd till utgivning och spridning av litteratur på de nationella minoritetsspråken och teckenspråk, liksom på de större invandrarspråk där utgivningen inte är kommersiellt gångbar. Ofta är det mindre och små förlag som svarar för denna bredd och mångfald i utgivningen.

Bakgrund

Statsbidrag till utgivning och spridning av litteratur och kulturtidskrifter och till läsfrämjande insatser lämnas, som framgått i föregående avsnitt, i enlighet med förordningen (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser. Kulturrådet fördelar årligen ca 37 miljoner kronor i litteraturstöd. Syftet med litteraturstödet är att främja mångfald, kvalitet och fördjupning i utgivningen av litteratur samt främja spridning och läsning av litteratur. Under 2009 beviljades 756 titlar litteraturstöd, en minskning jämfört med föregående år. Under 2010 sjönk siffran till 722 titlar.

Stödet kan sökas av den som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art och som är verksam i Sverige och kan också lämnas i efterhand senast sex månader efter det att boken gavs ut. Stöd kan endast sökas för första upplagan av en bok. Undantag gäller för klassisk litteratur där stöd kan sökas även för återutgivning. För bedömningen gäller att boken ska vara av god kvalitet, såväl tekniskt som redaktionellt.

Kulturrådet prioriterar inte titlar som trycks i en förstaupplaga av en sådan omfattning att de kan förutsättas ge tillräckliga intäkter för utgivaren. För att kunna söka stöd får upplagan inte överskrida 5 000 exemplar för skön- och facklitteratur på originalspråk inklusive eventuella tilltryck inom sex månader räknat från utgivningsdatum.

Läromedel är undantagna litteraturstöd. Festskrifter, vänböcker, notutgivning, studiematerial eller vetenskapliga verk med specialinriktning får i regel inte stöd. Det får inte heller böcker av uppslagsbokscharakter, hobbyböcker, årsböcker, böcker av enbart lokalt intresse, utställningskataloger, pysselböcker, handböcker, inomreligiös litteratur, kokböcker och reseguider.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Litteraturutredningen har till uppgift att analysera hur den svenska bokmarknaden har utvecklats över tid när det gäller mångfalden i utgivningen av och tillgängligheten till översatt och på svenska utgiven fack- och skönlitteratur samt litteratur på andra språk (dir. 2011:24). Både produktions-, distributions- och försäljningsledet bör därvid beaktas.

Kommittén ska fästa särskilt avseende vid den digitala utvecklingen och dess betydelse i respektive led. Kommittén ska bedöma om utvecklingen inneburit en minskad bredd när det gäller tillgången för konsumenterna till kvalitetslitteratur inom kulturpolitiskt relevanta genrer.

Kommittén ska också analysera hur fördelningen av det statliga stödet till utgivning och spridning av litteratur utvecklats över tid, t.ex. när det gäller antalet litteraturstödda titlar, genrer och utgivande förlag. Utifrån analysen ska kommittén bedöma om det statliga stödet på ett effektivt sätt bidrar till en utgivning som präglas av mångfald, kvalitet och fördjupning. Om det är motiverat ska kommittén föreslå förändringar av de statliga stödordningarna. Förändringarna ska syfta till att effektiva, öppna och rättvisa stödssystem uppnås.

Utskottet konstaterar att kommitténs uppdrag ligger väl i linje med det aktuella yrkandets syfte. Enligt utskottets uppfattning bör resultatet av kommitténs arbete inte föregripas.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Kr307 (V) yrkande 17.

Bibliotekens uppdrag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en reviderad bibliotekslag, bibliotekens demokratiska uppdrag, nationella kvalitetskriterier för biblioteksverksamheten och en nationell biblioteksplan med hänvisning till att ett förslag till ny bibliotekslag nu är ute på remiss.

Jämför reservationerna 3 (S), 4 (MP) och 5 (V).

Motionerna

I *motion Kr329* framför Tina Ehn m.fl. (MP) att det finns behov av en reviderad bibliotekslag och begär ett tillkännagivande om att regeringen under 2012 ska återkomma till riksdagen med förslag på en sådan (yrkande 1).

I samma motion anförs vidare att bibliotekens demokratiska uppdrag bör stärkas i en reviderad bibliotekslag (yrkande 2). I motionen framförs att målsättningar om främjande av läsning och litteratur, information, utbildning och kulturell verksamhet behöver kompletteras med målsättningar om bibliotekens roll i demokratin, yttrande- och informationsfrihet och det livslånga lärandet. Via biblioteket bör landets invånare fritt kunna ta del av den information de behöver för att vara aktiva i det offentliga samtalet, bilda sig uppfattningar och påverka sina villkor.

Motionärerna begär också ett tillkännagivande om att det bör införas nationella kvalitetskriterier för biblioteksverksamheten (yrkande 6). Motionärerna menar att arbetet med att utforma kvalitativa och kvantitativa nyckeltal och en bredare samordning behöver utvecklas och att det saknas kriterier för utvärdering. Regeringen bör tydliggöra detta i uppdraget till Kungl. biblioteket.

Hans Olsson (S) anför i *motion Kr252* att biblioteksverksamhetens idé och utveckling bör diskuteras (yrkande 1).

Bengt Berg m.fl. (V) föreslår i *motion Kr307* att en nationell biblioteksplan införs (yrkande 12). I motionen anförs att en nationell biblioteksplan bör tas fram för alla offentligt ägda eller stödda bibliotek, således även för högskole- och folkhögskolebiblioteken. Den ska samordna systemen, skapa överskådlighet i biblioteksfloran och säkerställa en likvärdig biblioteksstandard och biblioteksservice över hela landet.

Bakgrund

Bibliotekslagen (1996:1596) infördes 1997. Lagens främsta syfte är att garantera fria boklån och ett väl fungerande nationellt nätverk av bibliotek. I lagen anges att varje kommun ska ha folkbibliotek och att det ska finnas ett länsbibliotek i varje län. Av lagen framgår att alla medborgare ska ha tillgång till ett folkbibliotek, att varje kommun ska ha folkbibliotek och att

allmänheten på folkbiblioteket ska få låna litteratur avgiftsfritt för viss tid. Vidare anger lagen bl.a. att det bör finnas ett länsbibliotek i varje län som ska bistå folkbiblioteken samt att det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla högskolor. Dessutom anges i lagen att bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna ska samverka och att kommuner och landsting ska anta planer för biblioteksverksamheterna.

Av bibliotekslagen framgår att kommunerna ansvarar för folk- och skolbiblioteksverksamheten. Landstingen ansvarar för länsbiblioteken och för biblioteken vid högskolor med landstingskommunalt huvudmannaskap. Staten ansvarar för övriga högskolebibliotek och för lånecentralerna samt för sådan biblioteksverksamhet som enligt särskilda bestämmelser ankommer på staten.

Kungl. biblioteket ska, enligt sin instruktion (SFS 2008:1421), tillsammans med länsbiblioteken följa upp hur de planer för biblioteksverksamheterna som kommuner och landsting antar i enlighet med bibliotekslagen har utformats och hur de används. Preliminära resultat visar att alla kommuner ännu inte har antagit någon plan för biblioteksverksamheten i kommunen.

I skollagen (2010:800) föreskrivs att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek (2 kap. 36 §). Lagen trädde i kraft den 1 juli 2011.

Litteraturutredningen har i uppgift att, i enlighet med direktiven (dir. 2011:24), analysera det allmänna biblioteksväsendets roll för att främja läsning och för spridning av kvalitetslitteratur i ett föränderligt medielandskap. Kommittén ska pröva om utvecklingen motiverar förändringar i de statliga stöden till bibliotekssektorn, t.ex. vad gäller medieförsörjning. Kommittén ska även kartlägga och redovisa hur samverkan mellan skol- och folkbiblioteken och pedagogerna kan stärkas när det gäller att använda litteratur i undervisningen, samt pröva om det finns behov av att stärka skolbibliotekets ställning och föreslå relevanta insatser.

Även om biblioteksverksamheten främst är en kommunal angelägenhet stöds den även genom statliga bidrag, främst från Statens kulturråd. Statliga medel till regional biblioteksverksamhet fördelas fr.o.m. 2011 genom kultursamverkansmodellen. Folkbibliotekens verksamheter kommer därmed att synliggöras och utvecklas genom arbetet med de regionala kulturplanerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att Kungl. biblioteket (KB) sedan den 1 januari 2011 har ett nationellt samordnings- och utvecklingsansvar inom biblioteksområdet som bl.a. innebär att utöva nationell överblick, främja samordning och samla in statistik (SFS 2008:1421). I samarbete med en nationell referensgrupp har KB arbetat fram en plan för nationell biblioteks-samverkan. Den innehåller aktivitetspunkter för 2012 och kommer årligen

att ses över. I den nationella referensgruppen ingår bl.a. representanter för folk-, läns- och regionbiblioteken samt Sveriges Kommuner och Landsting, Skolverket och Talboks- och punktskriftsbiblioteket.

Såsom tidigare anförts har ett förslag till ny bibliotekslag utarbetats inom Regeringskansliet (Ds 2012:13). Förslaget har skickats ut på remiss med en remisstid som går ut den 15 september 2012. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Förslaget syftar främst till att möta de omvärldsförändringar som skett sedan den nuvarande bibliotekslagens tillkomst och behovet av att lagens tillämpning följs upp. Genom förslaget förstärks viktiga principer som att utlåningen av litteratur ska vara avgiftsfri och att alla ska ha tillgång till biblioteksservice. Ett kvalitetskrav föreslås genom en bestämmelse om att folkbibliotekens utbud och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. Särskilt prioriterade grupper, bl.a. barn och ungdomar, lyfts fram.

Enligt förslaget ska landsting och kommuner anta biblioteksplaner för sin biblioteksverksamhet. Den närmare utformningen av dessa lämnas åt kommunerna och landstingen att själva bestämma om.

Vidare ska regeringen, enligt förslaget, bestämma vilken myndighet som ska ha i uppdrag att ha en nationell överblick och ansvara för samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet. Denna myndighet ska också tillsammans med kommunerna och landstingen följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används. Förslaget innebär bl.a. att den aktuella myndigheten tillsammans med kommunerna och landstingen fortlöpande ska följa upp hur kravet på att biblioteksplaner upprättas efterlevs och vilka eventuella insatser som behöver göras för att förbättra efterlevnaden. Den statliga myndigheten ska, enligt förslaget, inte ges en styrande roll utan utvärderingen av planerna ska ske gemensamt. Uppdraget ska alltså inte ha ett revisions- eller tillsynsansvar för det allmänna biblioteksväsendet.

Utskottet välkomnar att ett förslag till ny bibliotekslag nu har skickats ut på remiss. Enligt utskottets uppfattning bör arbetet med ny bibliotekslag inte föregripas.

Därmed avstyrks motionerna Kr329 (MP) yrkandena 1, 2 och 6, Kr252 (S) yrkande 1 och Kr307 (V) yrkande 12.

Tillgång till bibliotek

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som syftar till att tillgången till bibliotek ska öka. Enligt bibliotekslagen ska varje kommun i landet ha folkbibliotek. Lagen anger emellertid inte något om omfattningen av biblioteksservicen eftersom principen om det kommunala självstyret var en viktig utgångspunkt vid införandet av lagen. Kommunerna beslutar själva om omfattningen av biblioteksservicen och hur verksamheten ska vara organiserad.

Jämför reservationerna 6 (S) och 7 (MP).

Motionerna

Hans Olsson (S) anför i *motion Kr252* att det finns ett behov av stadsdels- och kommunbibliotek, bokbussar och arbetsplatsbibliotek (yrkande 7) för att uppmuntra till läsning.

Tina Ehn m.fl. (MP) anför i *motion Kr329* att det bör finnas minst ett folkbibliotek i kommunal regi i varje kommun (yrkande 4). Motionärerna föreslår att ett sådant förtydligande förs in i en kommande bibliotekslag. Samma uppfattning framför Tina Ehn m.fl. (MP) i *motion MJ469* yrkande 10.

Utskottets ställningstagande

Som nämnts i det föregående föreskrivs i bibliotekslagen (1996:1596) att varje kommun ska ha folkbibliotek. Emellertid anger lagen inte något om omfattningen av biblioteksservicen, eftersom principen om det kommunala självstyret var en viktig utgångspunkt då lagen infördes. Kommunerna beslutar således själva om omfattningen av biblioteksservicen och hur verksamheten ska organiseras. Det gäller t.ex. om nya filialbibliotek ska inrättas eller bokbussar inköpas.

I förslaget till ny bibliotekslag, som nu skickats ut på remiss, kvarstår kravet att varje kommun ska ha folkbibliotek (Ds 2012:13). Dessa ska vara tillgängliga för alla och anpassade till kommuninvånarnas behov. Folkbibliotekens verksamhet ska, enligt förslaget, även fortsättningsvis vara ett kommunalt ansvar. I förslaget understryks att bibliotekslagen inte ska föreskriva under vilka former kommunerna ska erbjuda sin biblioteksservice och landstingen bedriva sin biblioteksverksamhet.

Enligt utskottets uppfattning bör arbetet med en ny bibliotekslag inte föregripas.

Därmed avstyrks motionerna Kr252 (S) yrkande 7, Kr329 (MP) yrkande 4 och MJ469 yrkande 10.

Personalen på biblioteken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om krav på utbildad personal vid biblioteken med hänvisning till att folkbibliotekens verksamhet är ett kommunalt ansvar.

Jämför reservation 8 (MP).

Motionen

Tina Ehn m.fl. (MP) anför i *motion Kr329* att krav på utbildad personal vid biblioteket, oavsett driftsform, bör framgå av en reviderad bibliotekslag (yrkande 3). För att biblioteken ska fylla sin funktion både nu och i framtiden krävs enligt motionärerna välutbildade biblioteksanställda med hög informationskompetens. Pedagogisk kompetens har också blivit allt viktigare då människor, i alla åldrar, individuellt ska söka upp information och tillföra sig ny kunskap. Det är bara drygt hälften av alla biblioteksanställda som är utbildade bibliotekarier i dag. Enligt motionärerna finns det behov av att lyfta fram biblioteksprofessionen i en reviderad bibliotekslag för att skapa förutsättningar för yrkets utveckling (yrkande 15).

Utskottets ställningstagande

Bibliotekshögskolan i Borås ger ett treårigt kandidatprogram. Utbildningen innehåller bl.a. kurser om informationssökning och informations- och kulturanvändning, samt kurser som handlar om hur olika typer av bibliotek är uppbyggda och fungerar i samhället liksom kurser som ger analytiska och forskningsbaserade redskap. Vidare erbjuder ett flertal universitet och högskolor kandidat- och masterprogram för blivande bibliotekarier.

I den tidigare nämnda promemorian om ny bibliotekslag understryks att folkbibliotekens verksamhet även fortsättningsvis ska vara ett kommunalt ansvar (Ds 2012:13). Bibliotekslagen ska inte föreskriva under vilka former kommunerna ska erbjuda sin biblioteksservice.

I promemorian föreslås en bestämmelse om att folkbiblioteken särskilt ska sträva efter att öka kunskapen om hur informationsteknik på bästa sätt kan användas för kunskapsinhämtning och lärande.

Det är en uppgift för kommunerna att utifrån de krav som uppställs i bibliotekslagen ansvara för folkbiblioteken. I detta får anses ligga att svara för att personalen har den kompetens som krävs för att uppfylla kraven. Mot denna bakgrund avstyrks motion Kr329 (MP) yrkandena 3 och 15.

Nationellt lånekortssystem

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsförslag om att utreda möjligheterna att införa ett lånekort som är gemensamt för alla folkbibliotek i landet. Frågan bör i första hand lösas inom ramen för den kommunala kompetensen.

Jämför reservation 9 (SD).

Motionen

I *motion Kr319* av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) föreslår motionärerna att möjligheterna att införa ett nationellt lånekort som kan användas på samtliga bibliotek i landet utreds (yrkande 11).

Utskottets ställningstagande

I enlighet med principen om det kommunala självstyret beslutar kommunerna själva om omfattningen av biblioteksservicen och hur verksamheten ska organiseras.

Utskottet anförde i bet. 2010/11:KrU8 att det i och för sig kan se fördelar med ett gemensamt lånekort för alla bibliotek i landet, men att frågan i första hand bör lösas inom ramen för den kommunala kompetensen. Utskottet anförde också att det är tänkbart att Kungl. biblioteket inom ramen för sin nya roll som ansvarigt organ för samordningen av biblioteksväsendet i Sverige skulle kunna aktualisera och närmare belysa frågan. Enligt uppgift till kansliet diskuteras frågan om nationellt lånekort inom ramen Kungl. bibliotekets samordningsansvar, i form av ett identitetskort för att kunna använda elektroniska resurser.

Motionsyrkandet bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Motion Kr319 (SD) yrkande 11 avstyrks därmed.

Digitala bibliotek

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör digitala bibliotek med hänvisning till bl.a. det kommunala självstyret.

Jämför reservation 10 (MP, V).

Motionerna

Hans Olsson (S) anför i *motion Kr252* att själva kärnan och utgångspunkten för biblioteken, boken, måste hitta ett elektroniskt rum eller få en elektronisk form (yrkande 2). Motionären konstaterar vidare att biblioteken står inför ett enormt arbete att digitalisera allt som är skrivet.

Bengt Berg m.fl. (V) föreslår i *motion Kr307* att digitala bibliotek inrättas (yrkande 7) där man utan kostnad kan ladda ned böcker, film, musik och andra medier. Samtidigt ska upphovsmännen få en ordentlig ersättning för detta, liknande det som sker vid lån på de vanliga biblioteken.

I motionen framförs att digitala bibliotek skulle kunna vara ett steg på vägen mot ett mer positivt sätt att hantera frågan om teknikutvecklingen och kulturens villkor – långt från dagens läsning kring försöken att stoppa fildelningen. Digitala bibliotek med bra ersättningar handlar om att ta politiskt ansvar för kulturekonomin i stort och se till att fler kan leva på att skapa kultur som alla kan ta del av. Ersättningen skulle till en början behöva styras av politiska beslut om totalsumman för stödet, men när systemet stabiliserats bör en ordning inrättas med förhandling mellan upphovsrättsinnehavarna och staten och anslagen räknas upp ordentligt. Motionärerna menar också att det finns starka principiella skäl mot att det offentliga publicerar material utan öppna standarder. I stället skulle standardavtalet kopplas till ett krav på att verket släpps under någon av Creative Commons-licenserna. Det skulle innebära att det alltid är tillåtet att sprida verken även utanför biblioteken så länge det inte sker kommersiellt.

Tina Ehn m.fl. (MP) anför i *motion Kr329* att infrastrukturen för bibliotekens digitala tjänster bör stärkas för en mer samlad och personlig service (yrkande 13) och framhåller att det behövs nationella lösningar för t.ex. bibliotekens digitala tjänster, webbtjänster och andra tekniska plattformar som kan stimulera biblioteksutvecklingen. Exempelvis behövs det en gemensam katalog för samtliga bibliotek i Sverige. Motionärerna understryker att formerna för biblioteken behöver följa teknikutvecklingen och att biblioteksväsendets digitala utveckling behöver följa tiden och ligga i framkant. I motionen framförs också att bibliotekens användare genom en samordnad upphandling av exempelvis licenser och offentligt finansierade investeringar i system, nätverk och tekniska standarder enklare kan få tillgång till en mer samlad och personlig service. Bibliotekens möjlighet att avgiftsfritt låna ut olika slags medier ställer krav på gemensamma lösningar när det gäller överenskommelser med rättighetshavare och upphovsmän. När nationella eller regionala tjänster levereras från en webbplats och digitaliseringen nyttjas bättre kan samarbetet med andra och större bibliotek förbättras. I samma motion anfördes att en digitalisering av den svenska bibliotekskatalogen också behövs för att biblioteksbusar ska kunna erbjuda digitala medier såsom film, musik, ljud- och e-böcker (yrkande 14).

Vidare efterlyser motionärerna i samma motion förslag från regeringen på hur e-boken bättre kan främjas (yrkande 10). I motionen framhålls e-böckernas potential att göra litteratur tillgänglig för fler. Motionärerna understryker dels att det måste bli billigare att låna ut en e-bok, dels att det lokala folkbiblioteket behöver ha större kontroll över katalogen och ha möjlighet att tillföra verk till den, exempelvis verk med lokalanknytning.

Bakgrund

Som nämnts i det föregående har Kungl. biblioteket (KB) sedan den 1 januari 2011 uppdraget att ha en nationell överblick och främja samverkan och utveckling inom biblioteksväsendet. Myndigheten ska också verka för utveckling och samordning av digitala tjänster och system inom biblioteksväsendet (se SFS 2008:1421). Det görs bl.a. genom att KB deltar i det samordningssekretariat för digitalisering, digitalt bevarande och digital förmedling av kulturarvet som sedan början av 2011 finns vid Riksarkivet (Digisam).

Inom KB finns en expertgrupp för samordning av digitalisering som ska främja samarbetet på ett nationellt plan och verka för gemensamma standarder och principer för registrering och metadata.

I sammanhanget kan nämnas att Upphovsrättsutredningen den 8 april 2010 överlämnade delbetänkandet *Avtalad upphovsrätt* (SOU 2010:24). Ett slutbetänkande med förslag till ny upphovsrättslag lämnades i april 2011 (SOU 2011:32). Utredningen föreslår bl.a. utvidgade och förenklade bestämmelser om så kallade avtalslicenser. Förslagen i denna del syftar bl.a. till att skapa förutsättningar för att stora mängder material på ett enklare sätt ska kunna tillgängliggöras samtidigt som upphovsmän och andra rättighets-havare får ersättning för sitt skapande. Utredningens förslag bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Vad gäller frågan om e-böcker konstaterar utskottet att efterfrågan på dessa har ökat kraftigt. Den preliminära sammanställningen av 2011 års folkbiblioteksstatistik från KB visar att antalet e-böcker som lånades på folkbiblioteken ökade med 38 procent mellan 2010 och 2011 och med 134 procent mellan 2009 och 2011. Samtidigt ligger utlåningen av fysiska medier kvar på samma nivå jämfört med föregående mätning. Det går inte att avgöra exakt vad ökningen beror på, troligen finns det flera förklaringar. Den mediala uppmärksamheten kring utlåningen av Zlatan Ibrahimovics självbiografi, ett större utbud av e-böcker från förlagen och en ökad försäljning av e-bokläsare och surfplattor kan ha bidragit till ökningen.

Vad gäller nyutkommen litteratur kan nämnas att fyra stora bokförlag, nämligen Bonniers, Norstedts, Natur och Kultur och Piratförlaget, förmedlar sina bokfiler till biblioteken via det gemensamt ägda Elib. Biblioteken betalar ca 20 kronor per utlånad e-bok till Elib, en summa som täcker bl.a. den upphovsrättsliga ersättningen till författaren. Svensk Biblioteksförning

har tagit initiativ till diskussioner med Svenska Förläggareföreningen och Sveriges Författarförbund om bibliotekens förutsättningar att erbjuda låntagarna digitala boktitlar.

Det kan nämnas att regeringen, med utgångspunkt i ett förslag från Litteraturutredningen, den 22 december 2011 beslutade om en satsning under 2012 i syfte att stärka litteraturens ställning, öka läsandet och lyfta fram kvalitetslitteratur. Beslutet gör det möjligt att under en försöksperiod ge bidrag till kvalitetsutgivning av e-böcker från förlagens befintliga katalog av tryckta titlar. Syftet är att stärka och stimulera den inhemska marknaden. År 2012 kan stöd sökas för planerad utgivning av e-böcker. Bidrag fördelas, som framgått ovan, av Statens kulturråd som har en miljon kronor att fördela 2012 för detta stöd. Bidraget kan sökas av den som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art och som är verksam i Sverige. Bidrag kan ges till utgivning av upphovsrättskyddade titlar som tidigare har publicerats i fysisk utgåva men ännu inte i elektroniskt format. Bidrag kan inte sökas för originalutgåvor. Titeln ska ha publicerats i fysisk utgåva tidigare. Stöd kan inte sökas för titlar som inte omfattas av upphovsrätten.

Projekt med skanning av böcker pågår både utomlands och i Sverige. Det största skanningsprojektet drivs av sökmotorföretaget Google, som enligt uppgift har skannat 15 miljoner boktitlar, varav 3 miljoner utgörs av äldre titlar som är fria att ladda ned för vem som helst. För närvarande ser det ut som om projektet av upphovsrättsliga skäl har stoppats av amerikansk domstol.

I Sverige pågår ett skanningsprojekt i betydligt mindre skala, nämligen Projekt Runeberg, som är ett ideellt initiativ som drivs av studenternas datorförening Lysator vid Linköpings universitet. Projektet syftar till att göra klassisk nordisk litteratur fritt tillgänglig via Internet. Samtliga boktitlar som skannas inom ramen för projektet är upphovsrättsligt fria.

I sammanhanget kan även nämnas att KB, Sveriges Författarförbund (SFF) och Förläggareföreningen 2009 enades om att inleda ett digitaliseringsprojekt, benämnt Sveriges digitala bibliotek. Inledningsvis ska lyrik, prosa och tidningsartiklar från 1940-talet digitaliseras. Materialet ska kunna läsas på webben. SFF och Förläggareföreningen samarbetar med rättighetshavarna och producenterna för att lösa frågor om upphovsrätt. Materialet ska tillhandahållas fritt för läsarna på webben.

Utskottet påminner också om den i Sverige allt vanligare förekommande open access-modellen där forskare, lärosäten, bibliotek och forskningsfinansiärer bidrar till att bygga upp öppna publikationsarkiv och ge ut open access-tidskrifter.

Utskottets ställningstagande

De frågor som motionärerna tar upp har hög aktualitet. Den tekniska utvecklingen påverkar i hög grad inte bara biblioteken utan hela kulturområdet, som står inför stora möjligheter men också många och stora utmaningar av ett nytt slag. En sådan är upphovsmännens möjligheter att dels nå sin publik, dels få skäligen ersättning när deras verk tillgängliggörs.

Utskottet konstaterar inledningsvis att i det ovannämnda förslaget till ny bibliotekslag förstärks principerna att utlåning av litteratur ska vara avgiftsfri och att alla ska ha tillgång till biblioteksservice (Ds 2012:13).

Utskottet anser att e-boken innebär en ny och viktig möjlighet att förmedla litteratur, information och kunskap till nya generationer och att tillhandahållandet av e-böcker är av central betydelse för bibliotekens möjligheter att fullfölja sitt uppdrag. Utskottet konstaterar samtidigt att det finns en risk för att biblioteken, om efterfrågan på e-böcker ökar, av kostnadsskäl blir tvungna att bromsa utlåningen.

Sammanfattningsvis är det enligt utskottets mening från kulturpolitisk utgångspunkt av stor principiell betydelse hur folkbibliotekens nättjänster kommer att utvecklas och hur bibliotekens roll därmed kan komma att förändras. Dessa frågor torde vara av intresse för folkbibliotek i landets samtliga kommuner, liksom för förlag, distributörer och upphovsmanorganisationer. Med hänvisning till principen om den kommunala självstyrelsen vill utskottet framhålla att det i första hand är en uppgift för kommunerna och bibliotekens intresseorganisation Svensk biblioteksförning att driva utvecklings- och framtidsfrågor som rör biblioteken. Det gäller även folkbibliotekens nättjänster och de konsekvenser som dessa för med sig för bl.a. bibliotekens roll som mötesplats och för bibliotekariernas arbetsuppgifter. I sammanhanget vill utskottet påminna om KB:s nya uppdrag som samordnare av biblioteksväsendet i Sverige. Detta uppdrag innebär bl.a. att KB ska driva på utvecklingen inom den del av biblioteksväsendet som har en kommunal eller regional huvudman.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna Kr252 (S) yrkande 2, Kr307 (V) yrkande 7 och Kr329 (MP) yrkandena 10, 13 och 14.

Språkfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om språkfrågor med hänvisning till bl.a. det arbete som Institutet för språk och folkminnen gör.

Jämför reservation 11 (SD).

Motionerna

Nina Lundström (FP) begär i *motion Kr272* en uppföljning av lagstiftningen vad gäller Ortsnamn och allmänna kartor, på svenska och på nationella minoritetsspråk. Motionären menar att målsättningarna i lagstiftningen delvis är olika, vilket kan få konsekvenser för hur Ortsnamn anges på kartor, t.ex. att svensk stavning successivt försvinner från fjällkartor.

Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD) begär i *motion Kr322* att regeringen tillsätter en utredning i syfte att omarbета och bygga ut språklagen (yrkande 1) så att medborgarnas rätt att använda det svenska språket i all vardaglig kommunikation tydliggörs. I samma motion anför att svenskan bör betecknas som officiellt huvudspråk i alla sammanhang (yrkande 2).

I *motion Kr325* begär Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD) att Institutet för språk och folkminnen ska ges ett uttalat uppdrag att bevara, levandegöra och samla kunskap även om finlandssvenskarnas och estlandssvenskarnas dialekter och kulturarv.

Utskottets ställningstagande

Den 1 juli 2009 trädde språklagen (2009:600) i kraft. I lagen anges bl.a. att svenska är huvudspråk i Sverige. Det innebär att svenska är samhällets gemensamma språk, som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden. I lagen anges även att språket i domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska. Språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt.

I lagen anges också att finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska är nationella minoritetsspråk och att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja dessa språk liksom det svenska teckenspråket. Även rätten att utveckla och använda det egna modersmålet får stöd i lagen.

Av språklagen följer att alla ska ha rätt till språk: att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och det nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk. Svenskan är enligt den antagna språkpolitiken och gällande lagar huvudspråk och det samhällsbärande språket i Sverige.

Institutet för språk och folkminnen har i uppdrag att bl.a. sprida kunskap och material om det svenska språket och de nationella minoritetsspråken samt dialekter. Vidare ger myndigheten råd och upplysningar i språkfrågor och arbetar också med uppföljning av språklagen.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna Kr272 (FP), Kr322 (SD) yrkandena 1 och 2 och Kr325 (SD).

Punktskriftens ställning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att punktskriften ska få officiell status som läs- och skriftspråk. Staten har tagit ett ansvar för punktskriftens utveckling genom att inrätta punktskriftsnämnden inom Talboks- och punktskriftsbiblioteket. Nämnden har till uppgift att främja och utveckla punktskriften som skriftspråk för synskadade.

Jämför reservation 12 (SD).

Motionerna

Carin Runeson och Peter Hultqvist (båda S) anför i *motion Kr271* att synskadade bör ha rätt att lära sig använda punktskrift. Punktskrift bör därför få officiell status för medborgare med synhandikapp.

Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD) begär i *motion Kr317* ett tillkännagivande om ändringar i språklagen så att även punktskrift omfattas av lagen. I motionen framförs att skrift är en del av ett språk, och att synskadades rätt till denna del av det svenska språket i dagsläget inte är skyddad i svensk lagstiftning.

Bakgrund

Inför tillkomsten av språklagen (2009:600) föreslog flera handikappförbund att även punktskriften skulle regleras. Regeringen hade visserligen förståelse för detta önskemål men ansåg att punktskriften inte kunde sägas vara ett eget språk och att den därför inte omfattades av syftet med språklagen (prop. 2008/09:153 s. 43).

Med anledning av propositionen väcktes en motion med förslag om att regeringen skulle återkomma till riksdagen med förslag till reglering av punktskriften. Utskottet instämde i regeringens uppfattning att punktskrift inte kan sägas vara ett eget språk och att den alltså inte borde omfattas av språklagen. Motionen avstyrktes således (bet. 2008/09:KrU9 s. 11, rskr. 2008/09:271).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser nu liksom tidigare att punktskriften har central betydelse framför allt för dem som är blinda sedan barndomen, men även för andra gravt synskadade som inte har tillgång till vanlig skrift. Staten har också tagit ett ansvar för punktskriftens utveckling genom det särskilda organ, punktskriftsnämnden, som har inrättats vid Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB). Regeringen har utfärdat föreskrifter för nämnden i förordningen (2010:769) med instruktion för TPB. Enligt dessa har nämnden till uppgift att främja och utveckla punktskriften som skriftspråk för synska-

dade. Vidare ska nämnden särskilt utarbeta riktlinjer för den svenska punktskriften och medverka till internationellt samarbete inom området. På begäran av TPB ska nämnden ge råd och upplysningar till myndigheten i frågor som rör punktskrift och taktill läsning.

Redan det förhållandet att regeringen föreskriver regler i en förordning visar att man från statens sida fäster stor vikt vid punktskriften och dess utveckling. Genom att regeringen utser ordförande, övriga ledamöter och ersättare i punktskriftsnämnden får punktskriftens ställning ytterligare tyngd.

Institutet för språk och folkminnen har fått i uppdrag att ta fram ett underlag i samråd med flera berörda aktörer för att utveckla formerna för drift och samordning av en nationell språkdatabank. I uppdraget ingår bl.a. att ta fram en behovsanalys och kostnadsberäkning för projektet och att undersöka vilka tillgängliga tjänster som kan användas. Syftet med en nationell språkdatabank är att öka tillgängligheten till information för alla. Det kan t.ex. handla om teknik för automatisk uppläsning av en text så att innehållet görs direkt tillgängligt i talad form för personer med nedsatt syn.

Därtill kan nämnas att Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) ansvarar för att anpassa förlagsutgivna tryckta läromedel för bl.a. synskadade elever i för-, grund- och gymnasieskolorna.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motionerna Kr271 (S) och Kr317 (SD) bör avslås av riksdagen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Läsfrämjande insatser, punkt 1 (S, MP, V)**

av Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Peter Johnsson (S), Kerstin Engle (S), Christina Zedell (S), Isak From (S), Tina Ehn (MP), Agneta Gille (S) och Bengt Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Kr252 av Hans Olsson (S) yrkande 3,

2011/12:Kr258 av Louise Malmström och Helén Pettersson i Umeå (båda S),

2011/12:Kr297 av Berit Högman m.fl. (S) yrkande 13 och

2011/12:Kr329 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 7 och

avslår motion

2011/12:Kr252 av Hans Olsson (S) yrkande 5.

Ställningstagande

Det framstår som alltmer angeläget att främja läsning hos såväl barn som vuxna. Vi ser med oro att läsandet minskar. Det råder också stora skillnader i läsvana mellan olika grupper i befolkningen. Vi föreslår därför att de läsfrämjande insatser som Statens kulturråd svarar för ska stärkas och att insatser med dokumenterat goda resultat ska prioriteras. Läsning leder till ökad förståelse för språket och ger också människor möjlighet att aktivt forma sitt språk. Det är angeläget att se över hur läsfrämjande åtgärder kan öka barns och vuxnas läsande. Vi vill även ge En bok för alla ett förnyat och breddat uppdrag.

Vad vi här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motionerna Kr252 (S) yrkande 3, Kr258 (S), Kr297 (S) yrkande 13 och Kr329 (MP) yrkande 7 samt avslå motion Kr252 (S) yrkande 5.

2. Litteraturstöd, punkt 2 (V)

av Bengt Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Kr307 av Bengt Berg m.fl. (V) yrkande 17.

Ställningstagande

Litteraturstödet som tillfaller nya böcker spelar en stor roll för den litterära mångfalden. Inte minst gäller detta för icke-kommersiella genrer som poesi, noveller, översatt skönlitteratur, konstböcker etc. Samhället måste ta sitt ansvar för och ge stöd till utgivning och spridning av litteratur på de nationella minoritetsspråken och teckenspråk, liksom på de större invandrarpråk där utgivningen inte är kommersiellt gångbar. Ofta är det mindre och små förlag som svarar för denna bredd och mångfald i utgivningen. Litteraturstödet omfattar både ett produktionsstöd till det utgivande förlaget och ett distributionsstöd, som innebär att landets ca 290 kommunbibliotek får varsitt exemplar av den nya boken. Stödet, som också har som syfte att hålla nere bokpriserna, har även ett litteraturpolitiskt, läsfrämjande syfte.

För att spegla samtidslitteraturens problem och framtid bör den tillsatta Litteraturutredningen genom tilläggsdirektiv ges i uppdrag att kartlägga dagens förlags- och distributionskoncentration och ta fram ett regelverk som motverkar dessa.

Vad jag här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion Kr307 (V) yrkande 17.

3. Bibliotekens uppdrag, punkt 3 (S)

av Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Peter Johnsson (S), Kerstin Engle (S), Christina Zedell (S), Isak From (S) och Agneta Gille (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Kr252 av Hans Olsson (S) yrkande 1 och avslår motionerna 2011/12:Kr307 av Bengt Berg m.fl. (V) yrkande 12 och

2011/12:Kr329 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkandena 1, 2 och 6.

Ställningstagande

Bibliotek, böcker och läsande utgör i högsta grad basen för all kulturpolitik. Bokläsandet är tillsammans med musiklyssnandet den kultur som flest människor utövar.

Bibliotekets roll som mötesplats i kommunerna, inte minst i tidnings- och tidskriftsrummen, ska inte underskattas. I en tid när gemensamhetslokaler försvinner finns biblioteken kvar.

Biblioteken sysslar också med olika former av samhällsinformation. I våra bibliotek hittar man numera politikerhörnor, EU-informationshörnor, konsumentupplysning, näringslivsinformation, medborgarkontor etc.

Vi anser att biblioteken spelar en huvudroll för läsandet i samhället. I samspelet mellan förskolan, skolan och biblioteken grundläggs goda läsvanor. Den som när han eller hon var barn och ung vände sig vid att besöka biblioteket gör det också som vuxen. Här behövs fortsatta insatser som också särskilt inriktat sig mot barn och unga med invandrabakgrund. Föräldrarna kommer i många fall från länder där tillgången på ett varierande bokutbud varit knappare, bokläsandet mindre utbrett och offentlig biblioteksverksamhet har saknats.

Biblioteken och pappersboken står inför stora utmaningar. Datorerna och mobiltelefonerna har revolutionerat även våra kulturmönster, och i dessa har boken inte riktigt hittat sin plats. Biblioteken famlar lite efter sin roll när bokläsandet sviktar samtidigt som barn och ungdomar i växande utsträckning tycks vända sig till andra kulturyttringar och datorspel.

Vi anser att biblioteksverksamhetens idé och utveckling bör diskuteras.

Vad vi här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion Kr252 (S) yrkande 1.

4. Bibliotekens uppdrag, punkt 3 (MP)

av Tina Ehn (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Kr329 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkandena 1, 2 och 6 samt avslår motionerna

2011/12:Kr252 av Hans Olsson (S) yrkande 1 och

2011/12:Kr307 av Bengt Berg m.fl. (V) yrkande 12.

Ställningstagande

Bibliotekslagen har spelat en roll i utvecklingen av biblioteksväsendet men behöver nu förnyas. En reviderad bibliotekslag bör vara neutral i förhållande till teknik, medier och driftsformer. Den bör också innehålla kvalitativa aspekter när det gäller mediebeståndet för att säkerställa mångfald, kvalitet och tillgänglighet för alla. Bibliotekslagen bör dessutom innehålla bestämmelser om uppföljning av lagen, något som i dag saknas. Att Kungl. biblioteket får uppföljningsansvar för en reviderad bibliotekslag är därför rimligt. Regeringen bör under 2012 återkomma till riksdagen med förslag på reviderad bibliotekslag.

Bibliotekslagen behöver också förtydligas när det gäller det demokratiska uppdraget. Målsättningar om främjande av läsning och litteratur, information, utbildning och kulturell verksamhet behöver kompletteras med målsättningar om bibliotekens roll i demokratin, yttrande- och informationsfrihet och det livslånga lärandet. Utvärderingen av bibliotekslagen från 2010 föreslår att begrepp som fri åsiktsbildning lyfts in i bibliotekslagen, vilket vore bra. Via biblioteket bör landets invånare fritt kunna ta del av den information de behöver för att vara aktiva i det offentliga samtalet, bilda sig uppfattningar och påverka sina villkor. Det skulle också påskynda arbetet med att tillgängliggöra viktig samhällsinformation, som ibland endast är tillgänglig i digital form. Bibliotekens roll i att lyfta fram entreprenörskapet och samhällets innovationskraft bör också utredas vidare. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur bibliotekens demokratiska uppdrag kan stärkas i en reviderad bibliotekslag.

Arbetet med att utforma kvalitativa och kvantitativa nyckeltal och en bredare samordning behöver utvecklas. Kriterier för utvärdering saknas ännu, men är ett angeläget område att utveckla för en myndighet med ansvar för uppföljning av bibliotekslagen. Nationella öppna kvalitetsjämförelser motsvarande dem som nu görs inom både skola och äldreomsorg borde bli verklighet också för biblioteksområdet till stöd för både biblioteksanvändare och beslutsfattare. Regeringen bör tydliggöra det här i sitt uppdrag till Kungl. biblioteket.

Vad jag här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion Kr329 (MP) yrkandena 1, 2 och 6.

5. Bibliotekens uppdrag, punkt 3 (V)

av Bengt Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Kr307 av Bengt Berg m.fl. (V) yrkande 12 och avslår motionerna

2011/12:Kr252 av Hans Olsson (S) yrkande 1 och

2011/12:Kr329 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkandena 1, 2 och 6.

Ställningstagande

Folkbildningen och folkbiblioteken hör till fundamenten i ett demokratiskt samhälle. Genom biblioteken kan alla i samhället få ett avgiftsfritt och allsidigt utbud av böcker, andra medier och kunskapskällor. Att barn och unga har tillgång till bra och inspirerande bibliotek ökar deras lust att läsa och upptäcka både sitt eget liv och världen utanför. Språk och språkkunskap utvecklas genom att tillgången till böcker är fri. Bokbussar är ett bra komplement till fasta bibliotek där avstånden är långa. Under senare år har trenden emellertid varit att vi fått färre och färre biblioteksfilialer och därmed längre och längre avstånd till biblioteken.

Bibliotek är inte bara böcker. På biblioteken ges i dag stort utrymme för informationssökning i andra än tryckta medier. Mer och mer information ges i dag enbart över internet, varför det är oerhört viktigt att biblioteken kan tillhandahålla även denna service. Det ska finnas välutbildade bibliotekarier som hjälper medborgarna till rätta, dels dem som vill använda sig av olika typer av nya medier, dels dem som "bara" vill låna en bok och känner sig obekväma med ny teknik. Ny teknik ska vara ett hjälpmedel och en tillgång, inte ett hinder.

Nyligen har man på flera håll i landet börjat tala om privatiseringar av biblioteken. Om den utvecklingen slår igenom riskerar den på sikt att förändra de svenska bibliotekens kvalitetsnivå, oberoende och tillgänglighet. I ett samhälle där vi möter mer information än någonsin har oberoende bibliotek och bibliotekarier en allt viktigare roll att spela som garanter för oberoende och relevant information. Ingen ska behöva misstänka att det som erbjuds har valts ut för att gynna vissa kommersiella eller politiska intressen. Vidare innebär privatiseringar att samarbete ersätts med konkurrens. I dag skulle ingen bibliotekarie tveka att hjälpa oss att hitta det vi söker även när det inte finns på just hans eller hennes bibliotek. Men när företag tar över förvandlas låntagarna till kunder och de andra biblioteken till konkurrenter. Sannolikheten är också stor att privat drivna bibliotek fokuserar på det som är lätt att mäta, som antalet besökare eller utlån. Sådan statistik kan vara nog så viktigt, men fångar bara in en liten del av vad som avgör ett biblioteks kvalitet. Detta riskerar att leda till urvattning av biblioteken och förvandla vår unika folkbildningstradition till ännu en kommersiell marknadsplats med vinstintresset som främsta drivkraft. Vänsterpartiet anser att biblioteken ska hållas fria från inflytande av marknadskrafterna och kommersiella intressen.

Jag anser att en nationell biblioteksplan ska tas fram för alla offentligt ägda eller stödda bibliotek, således även för högskole- och folkhögskolebiblioteken. Den ska samordna systemen, skapa överskådlighet i biblioteksfloran och säkerställa en likvärdig biblioteksstandard och biblioteksservice över hela landet.

Vad jag här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion Kr307 (V) yrkande 12.

6. Tillgång till bibliotek, punkt 4 (S)

av Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Peter Johnsson (S), Kerstin Engle (S), Christina Zedell (S), Isak From (S) och Agneta Gille (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Kr252 av Hans Olsson (S) yrkande 7 och avslår motionerna 2011/12:Kr329 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 4 och 2011/12:MJ469 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 10.

Ställningstagande

Vi vill framhålla värdet av många bibliotek. Den utveckling som varit där kommundels- och stadsdelsbibliotek har lagts ned är olycklig. Visst behövs det rejäla huvudbibliotek i varje kommun, men denna verksamhet mår bra av tentakler ute i bostadsområden och i andra orter än på centralorten. Även bokbussverksamhet och arbetsplatsbibliotek är viktiga företeelser. Arbetsplatsbiblioteken är en fantastisk verksamhet som gjort mycket för att föra ut läsandet till människor som annars aldrig hade nåtts av god litteratur. Vi vill särskilt nämna de s.k. vägkrogsbiblioteken som Hotell- och restaurangfacket och Transportarbetarfacket skapat.

Vad vi här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion Kr252 (S) yrkande 7.

7. Tillgång till bibliotek, punkt 4 (MP)

av Tina Ehn (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2011/12:Kr329 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 4 och 2011/12:MJ469 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 10 och avslår motion 2011/12:Kr252 av Hans Olsson (S) yrkande 7.

Ställningstagande

Bibliotekslagen behöver vara neutral i fråga om driftsform i den meningen att den ska vara applicerbar oavsett om det är en kommun, ett landsting, en region eller staten som är huvudman för verksamheten. I grunden har Miljöpartiet en pragmatisk inställning till driftsformer och lägger större vikt vid kvalitet och verkan än vid organisation och form. Det finns i dag cirka 20 bibliotek på entreprenad; i flertalet fall är det föreningar som tagit över driften av små bibliotek, som annars hotats av nedläggning. Detta kan i många fall vara en utmärkt lösning. Miljöpartiet öppnar för att den möjligheten kan finnas men vill verka för att folkbiblioteken fortsättningsvis drivs i offentlig regi. De offentliga biblioteken bildar ett nätverk som de med andra driftsformer ställer sig utanför. Det finns ingen skyldighet för andra bibliotek att samverka med de offentligt drivna biblioteken. Det svenska sambiblioteket, att forsknings- och folkbibliotek genom att fördela ansvar och arbete mellan sig kan erbjuda bästa möjliga verksamhet och utnyttja resurserna på bästa sätt, går förlorat.

Utredningen för en reviderad bibliotekslag föreslår att skrivningen om att varje kommun ska ha folkbibliotek ändras till att varje kommun ska ha folkbiblioteksverksamhet. Det är därför inte ensamt en bra skrivning. En reviderad bibliotekslag bör förtydliga att det ska finnas minst ett folkbibliotek i kommunal regi i varje kommun.

Vad jag här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion Kr329 (MP) yrkande 4 och MJ469 (MP) yrkande 10.

8. Personalen på biblioteken, punkt 5 (MP)

av Tina Ehn (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Kr329 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkandena 3 och 15.

Ställningstagande

Bibliotekariens roll förändras givetvis i takt med att biblioteken utvecklas och i takt med annan utveckling inom utbildning, information och teknik. Medielandskapets snabba förändring ställer höga krav på kompetens och kunskapsutveckling. För att biblioteken ska fylla sin funktion både nu och i framtiden krävs också välutbildade biblioteksanställda med hög informationskompetens. Pedagogisk kompetens har också blivit allt viktigare då människor, i alla åldrar, individuellt ska söka upp information och tillföra sig ny kunskap. Det är bara drygt hälften av alla biblioteksanställda som är utbildade bibliotekarier i dag. Samarbetet inom regioner och landsting är av avgörande betydelse för att kunna erbjuda alla invånare en likvärdig bibliotekskompetens.

I de kommuner som nu genomför ett anbudsförfarande för sina folkbibliotek ser vi också att det ställs lägre krav i fråga om arbetsmiljö, jämställdhet och mångfaldsfrågor. I stället för att ställa krav på att bibliotekspersonalen ska vara utbildade bibliotekarier läggs ribban vid "biblioteksutbildad personal". Kvaliteten sätts på undantag och det riskerar bibliotekens uppdrag.

Miljöpartiet anser därför att en reviderad bibliotekslag behöver förstärkas med krav om tillgång på utbildad personal.

En reviderad bibliotekslag behöver också lyfta fram bibliotekariens roll och funktion på ett sätt som inte låser fast yrket, men skapar förutsättningar för professionens utveckling över tid och rum.

Vad jag här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion Kr329 (MP) yrkandena 3 och 15.

9. Nationellt lånekortssystem, punkt 6 (SD)

av Mattias Karlsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Kr319 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkande 11.

Ställningstagande

I en tid då befolkning är alltmer rörlig och resande ser jag klara potentiella fördelar med ett nationellt lånekortssystem och tror att det skulle kunna vara ett positivt incitament för att öka utlåningen vid landets bibliotek och stimulera intresset för litteratur. Möjligheten att skapa ett sådant nationellt lånekortssystem för biblioteken bör därför utredas.

Vad jag här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion Kr319 (SD) yrkande 11.

10. Digitala bibliotek, punkt 7 (MP, V)

av Tina Ehn (MP) och Bengt Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Kr307 av Bengt Berg m.fl. (V) yrkande 7 och

2011/12:Kr329 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkandena 10, 13 och 14 samt avslår motion

2011/12:Kr252 av Hans Olsson (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs nationella lösningar för t.ex. bibliotekens digitala tjänster, webbtjänster och andra tekniska plattformar som kan stimulera biblioteksutveckling. Exempelvis behövs det en gemensam katalog för samtliga bibliotek i Sverige. Biblioteken behöver följa teknikutvecklingen, och biblioteksväsendets digitala utveckling behöver följa tiden och ligga i framkant.

Digitala bibliotek är också ett steg på vägen mot ett mer positivt sätt att hantera frågan om teknikutvecklingen och kulturens villkor.

Vi förespråkar därför digitala bibliotek där man utan kostnad kan ladda ned böcker, film, musik och andra medier. Samtidigt ska upphovsmännen få ersättning för detta, liknande det som sker vid lån på de vanliga biblioteken.

Bibliotekens möjlighet att avgiftsfritt låna ut olika slags medier ställer krav på gemensamma lösningar när det gäller överenskommelser med rättighetshavare och upphovsmän.

Vi anser också att det behövs en samordnad upphandling av exempelvis licenser och offentligt finansierade investeringar i system, nätverk och tekniska standarder där bibliotekens användare enklare kan få tillgång till en mer samlad och personlig service. Vi menar också att det finns starka principiella skäl mot att det offentliga publicerar material utan öppna standarder.

Det är också angeläget med en digitalisering av den svenska bibliotekskatalogen för att också biblioteksbussar ska kunna erbjuda digitala medier såsom film, musik samt ljud- och e-böcker.

Vi vill också framhålla e-böckernas enorma potential att göra litteratur tillgänglig för fler. Det måste bli billigare att låna ut en e-bok och det lokala folkbiblioteket behöver ha större kontroll över katalogen och ha möjlighet att tillföra verk till den, exempelvis verk med lokalanknytning.

Vad vi här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motionerna Kr307 (V) yrkande 7 och Kr329 (MP) yrkandena 10, 13 och 14 och avslår motion Kr252 (S) yrkande 2.

11. Språkfrågor, punkt 8 (SD)

av Mattias Karlsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Kr272 av Nina Lundström (FP),

2011/12:Kr322 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD) yrkandena 1 och 2 samt

2011/12:Kr325 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD).

Ställningstagande

Jag anser att det föreligger starka skäl för en omarbetning av språklagen. För detta ändamål bör en utredning tillsättas med uppgift att ta fram ett förslag på en mer utbyggd och omfattande lag där medborgarnas rätt att använda det svenska språket i all vardaglig kommunikation tydliggörs. Den som så önskar ska utan svårigheter kunna hitta all information utgiven av svenska aktörer på det svenska språket. Allt annat är orimligt.

Dessutom anser jag det vara orimligt att de fem minoritetsspråken alltid har statusen officiella medan svenskan endast anses officiell i internationella kontakter. För oss är det självklart att svenskan i alla sammanhang bör ha status som officiellt huvudspråk, något den i dagsläget har i Finland och på Åland men inte i Sverige. Att ge svenskan status som officiellt språk är viktigt inte minst för att stärka dess position i ett samhälle där allt fler kommunicerar bristfälligt, eller inte alls, på vårt lands huvudspråk.

Jag anser vidare att det borde vara lika prioriterat att sprida kunskap om den svenska nationens samtliga språkvarianter som det är att sprida kunskap om de nationella minoriteternas språk.

Till den svenska nationen räknar jag de finlandssvenska och estlands-svenska minoriteterna.

Jag föreslår därför att förordning (2007:1181) ses över i syfte att ge Institutet för språk och folkminnen ett uttalat uppdrag att bevara, levandegöra och samla kunskap även om finlandssvenskarnas och estlandssvenskarnas dialekter och kulturarv.

Vad jag här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motionerna Kr272 (FP), Kr322 (SD) yrkandena 1 och 2 samt Kr325 (SD).

12. Punktskriftens ställning, punkt 9 (SD)

av Mattias Karlsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2011/12:Kr271 av Carin Runeson och Peter Hultqvist (båda S) och 2011/12:Kr317 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD).

Ställningstagande

Jag konstaterar att det allmänna genom språklagen (2009:600) har ett särskilt ansvar för att skydda och främja det svenska teckenspråket. Jag anser att synskadade bör ha samma rätt till kommunikation och information som döva. Mot den bakgrunden föreslår jag att regeringen undersöker möjligheten att erkänna punktskriftens officiella status som läs- och skriftspråk.

Vad jag här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motionerna Kr317 (SD) och Kr271 (S).

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:Kr252 av Hans Olsson (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att diskutera biblioteksverksamhetens idé och utveckling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att diskutera digital utveckling av biblioteken, böcker och läsande.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fortsatta insatser för att stärka läsandet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en politik för nationell bokförsörjning för maximalt läsande i befolkningen bör utformas.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av stadsdels- och kommunbibliotek, bokbussar och arbetsplatsbibliotek.

2011/12:Kr258 av Louise Malmström och Helén Pettersson i Umeå (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om läsfrämjande åtgärder.

2011/12:Kr271 av Carin Runeson och Peter Hultqvist (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om synskadades rätt att lära sig använda punktskrift.

2011/12:Kr272 av Nina Lundström (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lagstiftning och praxis för ortnamn och allmänna kartor, på svenska och på nationella minoritetsspråk.

2011/12:Kr297 av Berit Högman m.fl. (S):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om litteraturen och läsandet och om prioritering av läsfrämjandeinsatser.

2011/12:Kr307 av Bengt Berg m.fl. (V):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta digitala bibliotek.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en nationell biblioteksplan.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Litteraturutredningen i uppdrag att kartlägga och ta fram förslag som motverkar förlags- och distributionskoncentrationen.

2011/12:Kr317 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändringar i språklagen så att även punktskrift omfattas.

2011/12:Kr319 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nationellt lånekortssystem.

2011/12:Kr322 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att omarbota och bygga ut språklagen (2009:600).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att svenskan bör betecknas som officiellt huvudspråk i alla sammanhang.

2011/12:Kr325 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Institutet för språk och folkminnen ett uttalat uppdrag att bevara och levandegöra de finlandssvenska och estlandssvenska minoriteternas kulturarv.

2011/12:Kr329 av Tina Ehn m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en reviderad bibliotekslag och att regeringen under 2012 ska återkomma till riksdagen med förslag på en sådan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bibliotekens demokratiska uppdrag bör stärkas i en reviderad bibliotekslag.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att krav på utbildad personal vid biblioteken, oavsett driftsform, bör framgå av en reviderad bibliotekslag.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om minst ett folkbibliotek i kommunal regi i varje kommun.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationella kvalitetskriterier för biblioteksverksamhet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om utökat uppdrag för region- och länsbiblioteken som litterära centrum.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag på hur e-boken bättre kan främjas.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stärkt infrastruktur för bibliotekens digitala tjänster för en mer samlad och en mer personlig service.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om biblioteksbusar.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att lyfta fram bibliotekarieprofessionen i en reviderad bibliotekslag för att skapa förutsättningar för yrkets utveckling.

2011/12:MJ469 av Tina Ehn m.fl. (MP):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska finnas minst ett folkbibliotek i kommunal regi i varje kommun.